

Marinus Katiliškis „Užuovėja“ novelė
„LIETUS“

„Užuovėja“ - dvylikos novelių knyga. Jos sujungtos į vientisą kūrinį. Vientisumą nudo veiksmo rėmės ir laiko bendrumas bei autoriaus sumanymas, jo kūrybinė idėja, persmelkianti visą knygą.

„Užuovėja“ - vaizduojamas tarpukario metų Aukštaitijos kaimas, žmonės, įvykiai, natūrali ūkiškas darbas seką per keturis metų laikus. Tai šiek tiek panašu į K. Donelaičio „Metus“, kurių keturias dalis į vientisą kūrinį taip pat jungia gamta, žmonės, darbai ir autoriaus idėja.

Prologo funkcijas atlieka pirmoji novelė „Lietus“, įvedanti skaitytoją į ~~dviejų~~ dviejų situaciją - autoriaus ir sąlyginio pasakotojo - Antanuko.

Sabai gražus ir iškalingas yra pirmasis epizodas, kurio lyrinis subjektas - išeivis, skausmingai besilgintis prarasto namų - gimtųjų namų, vaikystės pasaulio. Jis parklenda ant žolės po vėtrama padange ir, stebėdamas debesis, lyg atpažįsta juos: „Mes vėl susitinkame, mano jaunų dienų auksiniai debesy!“

Kalbantysis pasijunta „lyg anuomet praėję“. Dvario akimis ativeria visą tūkro-
ve: „čia“ perikūniuja į „ten“, dingusi praėtis miršta dabartyje išgyvenama aki-
mirkė sapno regėjimai įgauna realybės formas. Tokia tėvynės išsil-
gusio žmogaus dvario metamorfozė, tokia pagaliau kūnejo vaizduotės galia.
Debesų pavidalai keičiasi ir vis iš naujo atpažįstami kaip to brangaus prisiminimų pasaulio ženklai.

Novelė neatsitiktinai pavadinta „Lietumi“. Lietus čia turi reikšmingiausią
prasminį kūrinį. Įsisiūvėkime į M. Katiliškio sukurtą paveikslą. Kaip
gražiai su saule lyja! Ir kaip daug pasako širdžiai ir protui tie it
miešio varpų akvotai geltoni spindulėliai ir sidabriniai lietaus siūlai,
sujungiantys dangų su žeme! Šis dangaus susiliejimas su žeme, kai lijo
kartu su saule, tai prarasto namų metafora.

Toliau autorius piešia pagirdytą, pavotinę ir numirusią žemę, poilsiu gulantį
vakarą ir tą neišpasakytą žmogaus dvario namumą, kai „viskas savo vietoje“.
Tokią absoliučią žmogaus ir gamtos, žmogaus ir gimtosios žemės harmoniją
pajauti galima tik jos netekus, tik visai praradus. Tuo skaudžiau

šiandien mums, žinanantiems, kad ne tik išeivija neteko savo tėvų namų, bet
ir tie, kurie buvo čia pat, žalia ju. Tačiau lyrinėje novelės dalyje mąstytojo
nubirsta ilgėsią giją apraigo ir šiuolaikinį skaitytoją tėvynėje, apgailintą
prarastųjų vertybes.

Antnasis novelės epizodas atveda į konkretų tyristoją pasakotojo sąfonų pasaulį - Greičiškių kaimą. Sekonkreteja ir pasakotojas. Tai užkuriu išėjus Antaniukas, po daugelio metų apilankantis gimtajame kaime. Jis paveria buvus senasis kaimynas - Vaitiškis. Savo pasakojime svečiu jis užuomena apie idomiausias praėjusių metų kaimo istorijas, kurias vėliau prie alaus gsočio išgijusiai plačiau išplėtotas. Taip is karto susipažistame su knygos veikėjais, pajaučiame bendrą kaimo gyvenimo dvarį, esame suinteriguoti būsimų istorijų, kurių pabaigas iskart nušimome. Pastaroji aplinkybe' modo, kad autoriumi nėra labai svarbus patys atstikimai. Daug svarbiau, kaip įvairiose situacijose elgiasi žmonės, kuriuos darbus dirba, kokia gamta juos supa ir kaip jie bendrauja tarpusavyje.

Pumpėnų vidurinė mokykla
12 klasės mokinys
Andrius Plikunis